

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Кучай Тетяни Петрівни

про дисертацію **Шийки Юлії Іванівни** на тему

«Розвиток білінгвальної освіти у Канаді»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток сучасного суспільства ґрунтується на тенденціях глобалізації та підвищенні рівня конкуренції у міжнародному співтоваристві. На початку ХХІ ст. особлива увага приділяється освіті, основне завдання якої полягає у підготовці людини до функціонування у полікультурному суспільстві. Це передбачає здатність послуговуватися більш ніж однією мовою, співпрацювати із представниками різних культурних, етнічних, релігійних, філософських переконань, із людьми різного соціального походження та матеріального забезпечення тощо. Білінгвальна освіта є одним із основних засобів забезпечення можливостей для такої підготовки у країнах з двома державними мовами, або країнах, в яких ефективно імплементується політика збагачення суспільства на основі використання потенціалу імміграційних процесів. У полікультурному суспільстві двомовна освіта має широкий спектр соціальних, культурних і економічних переваг, забезпечує уникнення культурної та лінгвістичної асиміляції національних меншин, збереження їхньої ідентичності й самобутності, сприяє зменшенню вірогідності поляризації суспільства і соціально-політичних непорозумінь.

Доцільність вибору теми роботи підтверджує і той факт, що вона виконана як складова комплексного дослідження кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка» «Соціогуманітарний вимір регулювання проблем сучасного українського суспільства» № 0112U007338.

Тема затверджена вченою радою Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 11 від 20.06.2012) і узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 7 від 25.09.2012).

Дисертантка на високому рівні обґрунтувала вибір теми дослідження, чітко сформулювала мету і завдання дослідження, а також зробила чіткі логічні висновки відповідно до визначених завдань.

Достовірність наукових результатів дослідження забезпечується вагомою джерельною базою дослідження, яка складається з 366 одиниць, з яких 229 – іноземною мовою. У своєму дослідженні дисертантка опиралася на документи зарубіжних організацій та асоціацій, аналітичні матеріали дослідницьких комітетів і звіти про проведення досліджень окремими науковцями, Конституцію Канади, закони та постанови канадського уряду, законодавчі освітні акти провінцій і територій Канади, державні документи про розвиток освіти та освітніх закладів Канади, щорічні звіти департаментів освіти провінцій і територій Канади, статистичні дані, навчальні плани та програми, наукові збірники зарубіжних науковців і педагогічну періодику, а також на наукові праці вітчизняних дослідників і матеріали науково-практичних конференцій.

Дисертаційне дослідження характеризується науковою новизною одержаних результатів, яка полягає у тому, що: *вперше* в Україні на основі історико-педагогічного дослідження здійснено аналіз розвитку білінгвальної освіти у Канаді; *висвітлено* методологічні підходи (системний, полікультурний, історичний, комплексний, інтегративний, парадигмальний, порівняльний), покладені в основу дослідження та теоретичні основи розвитку білінгвальної освіти в Канаді, що ґрунтуються на інтеграції теорій, концепцій, підходів педагогіки, психології, соціології, історії, психолінгвістики, лінгвістики; на основі аналізу передумов (політичних, економічних, культурних, релігійних, мовних, соціальних) зародження білінгвізму розроблено та *представлено періодизацію* розвитку білінгвальної освіти в Канаді: виокремлено три періоди

(І період (1763 – 1867) – поширення білінгвізму та запровадження білінгвальної шкільної освіти; ІІ період (1867 – 1969) – інтенсивної боротьби за виживання білінгвальної освіти; ІІІ період (1969 – 2014) – легалізації та екстенсивного поширення білінгвальної освіти у Канаді); *визначено* специфіку розвитку білінгвальної освіти у Канаді на початку ХХІ ст. (перехідна модель, модель збагачення, двостороння модель, модель мовної підтримки); *охарактеризовано* сучасну систему білінгвальної освіти у Канаді (освіта та навчання у період раннього дитинства, шкільна освіта, вища освіта); на основі виконання порівняльного аналізу розвитку білінгвальної освіти в Україні та Канаді *обґрунтовано* можливості використання прогресивних ідей канадського досвіду у вітчизняній системі освіти. *Удосконалено* характеристики змістового наповнення білінгвальних навчальних програм; уточнено поняття «білінгвізм», «білінгв», «білінгвальна освіта», «білінгвальна навчальна програма», «мовна імєрсія». *Подальшого розвитку набули* ідеї поширення білінгвальної освіти та організації білінгвального навчання.

Одержані результати дослідження можуть на практиці застосовуватися студентами для поглиблення знань у галузі білінгвальної освіти, а також вітчизняними науковцями для проведення науково-педагогічних досліджень і проектування подальшого розвитку білінгвальної освіти в Україні.

У дисертації подано повний цикл дослідження – від теоретичного аналізу проблеми до впровадження наукових результатів у практику вищих навчальних закладів України, що підтверджується відповідними документами.

Структура дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків, розкриває її зміст, відзначається послідовністю, цікавим змістовним матеріалом, аргументованістю. Розділи пов'язані логічно і послідовно.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні основи білінгвальної освіти» – дисертантка окреслює методологічні основи дослідження та висвітлює теоретичні засади білінгвальної освіти у Канаді. Проаналізовано причини використання багатьох мов у межах однієї країни; вивчено низку вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних джерел, у яких

виокремлюються різні підходи до трактування поняття білінгвізму та білінгвальної освіти, зокрема, трактування білінгвізму як лінгвістичної здатності індивіда, стану суспільного життя, соціального явища чи індивідуальну характеристику особистості. Виявлено різноманіття типів двомовності та розглянуто суб'єктів білінгвальної освіти – білінгвів і проаналізовано комплекс їхніх характерних ознак.

У другому розділі – «Ретроспектива розвитку білінгвальної освіти в Канаді» – авторка здійснює періодизацію розвитку білінгвальної освіти у Канаді та характеризує специфіку її розвитку на початку ХХІ ст. У дисертації досліджено основні передумови розвитку білінгвізму і білінгвальної освіти у Канаді. Дослідження історичного, соціального, економічного, культурного становлення і розвитку держави Канада забезпечило можливість ретроспективного аналізу розвитку білінгвальної освіти та обґрунтування його періодизації.

У третьому розділі – «Специфіка реалізації білінгвальної освіти у сучасній Канаді та Україні» – авторка висвітлює особливості забезпечення білінгвальної освіти на рівні дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл та вищих навчальних закладів Канади, а також характеризує організацію двомовного навчання в Україні та подає науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивних ідей канадського досвіду у вітчизняній освітній галузі.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження висловимо зауваження, побажання та пропозиції, врахування яких підтвердило б високий рівень викладу наукового матеріалу.

1. У розділі 1 дисертації та на сторінках автореферату варто було б представити рисунок, на якому відобразити білінгвальну освіту як систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих компонентів, а також специфіку її розвитку у Канаді.

2. Авторка здійснює детальну характеристику навчання у білінгвальних школах Канади у кожній провінції країни. На наш погляд, робота тільки виграла б, якби на основі здійснення компаративного аналізу було виокремлено

та охарактеризовано спільне й відмінне у реалізації білінгвальної освіти у різних провінціях і на територіях Канади, що мають високий рівень автономності у питаннях розвитку освіти.

3. На нашу думку п. 3.3 розділу 3 переобтяжений витягами з Типових навчальних планів, таким чином нівелюється загальна ідея параграфу. Варто було б скоротити цю інформацію або винести в додатки.

4. Виконаний порівняльний аналіз елементів білінгвальної освіти Канади й України варто було б унаочнити за допомогою порівняльної таблиці, виокремивши позитивний та негативний досвід двох країн.

5. Авторкою проаналізовано забезпечення двомовної освіти в умовах формального навчання. На наше переконання, вартувало б відобразити на сторінках дисертації можливості забезпечення неформального двомовного навчання, що забезпечується як громадськими організаціями, так і державними установами Канади.

6. Слід зазначити, що у тексті дисертаційної роботи зустрічаються комп'ютерні огріхи та інші недоліки технічного характеру.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні питання не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи, яка вносить суттєвий вклад у вирішення однієї з актуальних проблем загальної педагогіки та історії педагогіки – розвитку білінгвальної освіти.

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Розвиток білінгвальної освіти у Канаді» є самостійним завершеним, цілісним дослідженням актуальної проблеми – розвитку й реалізації двомовної освіти. Визначена мета й сформульовані завдання дослідження розв'язані глибоко та доказово. Основні результати дослідження знайшли відображення у 15 працях: 5 статей – у наукових фахових виданнях, 2 статті у наукових виданнях, що входять до наукометричних баз даних, 7 – у збірниках матеріалів конференцій, 1 монографія.

Виклад дисертаційного матеріалу вирізняється логічністю, послідовністю, науковою обґрунтованістю положень. Автореферат

підготовлено відповідно до чинних вимог, його зміст відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи.

Вважаємо, що дисертаційна робота, її актуальність, зміст, обсяг та наукова новизна, теоретична та практична значущість, обґрунтованість наукових положень, вірогідність висновків, використані методи дослідження, якість оформлення та повнота викладу повністю відповідають вимогам МОН України, зокрема, пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2015 р. № 656, вимогам, що ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а висвітлені в ньому теоретичні положення і отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток загальної педагогіки та історії педагогіки. Її автор Шийка Юлія Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
дошкільної і початкової освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Т.П. Кучай

Підпис Кучай Т.П. завіряю.

Учений секретар

Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
кандидат економічних наук, доцент

Н.О. Андрусяк